

ORTADOĞU GÜNDEMİ

2-8 Ocak 2023

2023

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Parlamentosu Milletvekili Sair el-Cuburi, 4 Ocak'ta basına yaptığı açıklamada Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani'nin Türkiye'den gelen davet üzerine Ankara'yı ziyaret edeceğini belirtti. Milletvekili Sair Cuburi, "Sudani'nin görüşmelerde askerî konuları ve Türkiye ile Irak sınır güvenliği konusunu ele alması bekleniyor" dedi. Cuburi, söz konusu ziyaretin tarihine ilişkin bilgi paylaşmadı.¹

Irak Yüksek Yargı Konseyi Başkanı Faik Zeydan 3 Ocak 2020'de İran Devrim Muhafızları Ordusu Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve Haşdi Şaabi Heyeti Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi el-Mühendis'in öldürülmesi konusunda dönemin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Donald Trump hakkında bir tutuklama kararı çıkardı. Mahkemenin yasal işlem yapmaktan çekinmeyeceği belirtildi.²

Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) Merkez Kurul Üyesi Bilind İsmail, KDP ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) arasında planlanan görüşmelerin yılbaşı nedeniyle ertelendiğini ve yakında gerçekleştirileceğini belirtti. İsmail, görüşmelerin, sorunları çözmek için gerekli olduğunun altını çizdi.³

Şii Koordinasyon Çerçevesi, Başbakan Sudani'nin katılımıyla başkent Bağdat'ta toplantı düzenledi. Bütçe, petrol ve gaz konularının parlamentonun önceliği olması çağrısında bulunan Şii Koordinasyon Çerçevesi, cumhurbaşkanından cinayetlere karışanlara karşı idam cezasının onaylaması talebinde bulundu. Güvenlik ve istikrarın güçlendirilmesi ve terör saldırılarını önlemenin yollarının ele alındığı toplantıda, Başbakan Sudani'ye alınan tedbirlere ilişkin bir rapor sunuldu. Toplantıda, hükümet tarafından özellikle hizmet zayıflığı yaşanan bölgelerde kalkınmaya yönelik alınan tedbirlerin desteklendiği belirtildi. Şii Koordinasyon Çerçevesi, parlamentonun yeni yasama oturumunun önceliklerine ilişkin olarak bazı komisyonların bir an önce belirlenmesinin önemine değindi.⁴

Şii Koordinasyon Çerçevesi üyelerinden Hasan Faddam basına açıklamada bulunarak, Irak ve İKBY siyasi partilerinin vardığı anlaşmaya göre parlamento seçimlerinin yakın gelecekte yapılmayacağını söyledi. Faddam, partilerin seçimlere hazır olmadığını ve erken seçimlerin Irak'ta sorunları çözmediğini belirtti.⁵

Basra'da düzenlenecek 25. Körfez Kupası'na yönelik sosyal medya hesabından açıklama yapan Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr, Irak'ın ve Iraklıların itibarını zedeleyeceğini söy-

1 <https://www.tebaajansi.com/irak/sudani-turkiyeyi-ziyaret-edecek-h303061.html>

2 <https://www.al-monitor.com/originals/2023/01/iraq-judicial-chief-highlights-arrest-warrant-trump-over-soleimani-killing>

3 <https://www.basnews.com/tr/babat/789706>

4 <https://www.tebaajansi.com/irak/koordinasyon-cercevesi-butce-ve-petrol-yasasi-meclisin-onceligi-h303088.html>

5 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/CF-Political-blocs-do-not-want-to-hold-early-elections>

lediği çatışma ve yolsuzluklardan kaçınılması gerektiğini belirtti. En son 1979 yılında Körfez Kupası'na ev sahipliği yapan Irak, 6-19 Ocak tarihlerinde Basra kentinde gerçekleştirilecek 25. Körfez Kupası için tüm hazırlıklarını tamamladı.⁶

Iraklı kaynaklar Başbakan Sudani'nin yakında Washington'a giderek ABD Başkanı Joe Biden ve üst düzey yetkililerle Beyaz Saray'da görüşebileceği yönünde açıklamada bulundu. Ziyaretin gündeminde, Bağdat ve Washington arasında güvenlik alanındaki iş birliğinin yer alacağı ileri sürüldü. Ayrıca söz konusu kaynaklar, Sudani'nin Biden ile yaptığı görüşmelerde, Tahran ile Washington arasındaki gerilimi azaltmak için bir Irak girişimi ortaya koymasının beklendiğinin ve bu girişime Tahran tarafından da yeşil ışık yakıldığının altını çizdi.⁷

• Güvenlik

3 Ocak 2020'de ABD tarafından Irak'ta öldürülen İran Devrim Muhafızları Ordusu Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve Haşdi Şaabi Heyeti Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi el-Mühendis'i anmak için halka açık tören düzenlendi. Sünnilerin çoğunlukta olduğu Selahaddin de dâhil olmak üzere Bağdat ve Basra gibi vilayetlerde kamu görevlerinin de anma törenlerine katılabilmesi için resmî tatil ilan edildiği açıklandı. Anma etkinliklerini domine edenlerin İran destekli milis gruplar ve siyasi oluşumlar olduğu bilinmekle beraber Ketaib Hizbullah'ın anma törenlerine ilişkin açıklamasında ABD güçlerinin Irak'tan atılması çağrısı yapıldı.⁸ 30 Aralık tarihinde ise Bedir Örgütü lideri Hadi el-Amiri'nin ve Asaib Ehlil Hak milis grubunun lideri Kays el-Hazali'nin döviz krizi sebebiyle ekonomik bağımsızlığı sağlamak için ABD'ye karşı mücadele çağrısı yaptıkları basına yansımıştı.⁹ Anma töreninden bir gün önce 2 Ocak itibarıyla havalimanı yolunun kapatıldığı sosyal medya hesaplarında paylaşılmakla beraber Bağdat'ın merkezindeki Tahrir Meydanı'na Süleymani ve Mühendis'in fotoğrafları konularak hazırlık yapıldığı görüldü.¹⁰

Başbakan Sudani'nin Savunma Bakanlığına, ordudaki kadın sayısını artırma talimatı verdiği bildirildi. İlgili konuda açıklamada bulunan Irak Parlamentosu Savunma ve Güvenlik Komisyonu üyesi Vadi Kado, "Sayın Sudani, kadınları ülkenin savunma birliklerinde görevlendirilmesi yönünde adım attı. Irak Ordusunda kadınları eğitmek için özel bir merkez yok. Eğer ordudaki kadın oranını %25'e veya biraz daha altına çıkarmak amaçlanıyorsa bunun için özel merkezler açılmalı" dedi. Irak Silahlı Kuvvetlerinde şu anda muharip birimlerde kadın sayısı 200'ü geçmiyor.¹¹

6 <https://www.tebaajansi.com/irak/sadr-catisma-ve-yolsuzluktan-kacinilmasi-gerek-h303124.html>

7 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Source-al-Sudani-in-Washington-soon-to-discuss-security-broker-a-deal-with-Tehran>

8 <https://www.al-monitor.com/originals/2023/01/iraqs-pro-iran-militias-plan-mass-demonstrations-anniversary-soleimani-killing>

9 <https://ultrairaq.ultrasawt.com/هادي-العاصري-يدعو-الى-معركة-مضد-واشنطن-لتحقيق-الاستقلال-الاقتصادي/الترا-اخبار>

10 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/PMF-supporters-flock-to-Baghdad-s-airport-to-commemorate-al-Mohandis-Soleimani-s-assassination>

11 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/080120231>

Irak askerî kaynakları, Anbar vilayetinde bulunan ABD güçlerinin konuşlandığı Ayn el-Esad Askerî Üssü'nde, uçan bir insansız hava aracının (İHA) düşürüldüğünü açıkladı. Olayda herhangi bir yaralanma ya da can kaybı yaşandığına dair bilgi paylaşılmadı.¹²

• Ekonomi

Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve ABD Hazine Bakanlığı Yabancı Varlıkları Kontrol Ofisi eş güdümlü içerisinde yaptıkları çalışmayla Irak ve Suriye'de faaliyet gösteren terör örgütü IŞİD ile bağlantılı beş gerçek, iki tüzel kişinin mal varlıklarını dondurdu.¹³

Irak hükûmetinin yolsuzlukla mücadele kapsamında yaptığı çalışmalar neticesinde 2 milyon 600 bin doların daha ele geçirildiği belirtildi. Parayı çalmakla suçlanan bir kişinin 12 Ocak 2023'te yargılanacağı belirtildi.¹⁴

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Planlama Bakanlığına bağlı Merkez İstatistik Bürosunun verilerine göre Irak'ın nüfusu 42 milyonu aştı. Irak'ın nüfusu 42 milyon 248 bin 883 olurken, geçen yıla oranla nüfus artış hızı %2,5 oldu. Açıklanan verilere göre, nüfusun %50,5'ini erkeklerin, %49,5'ini ise kadınların oluşturduğu aktarıldı. Açıklamanın devamında 15 yaşının altındakilerin nüfusun %40,5'ini, 15-65 yaş arası işgücü olarak nitelendirilebilecek kesimin nüfusun %56,5'ini ve 65 yaş üstünün de nüfusun %3,1'ini oluşturduğu belirtildi.¹⁵

Başbakan Sudani 2023 bütçesinde maaşlara ayrılan kısmın yaklaşık %50 arttırılacağını belirtti. Bütçe konusunun uzun mesai gerektirdiğini belirten Sudani, Halepçe'nin vilayet ilan edilmesinin de gündemlerinde olduğunu belirtti.¹⁶

Irak Başbakanı Sudani, yenileme çalışmalarının ardından Kazımiye Eğitim Hastanesinin açılışını gerçekleştirdi.¹⁷

12 <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraqi-defence-shot-down-drone-over-iraqs-ain-al-asad-air-base-sources-2023-01-08/>

13 <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1181>

14 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/2023/01/04/iraq-recovers-26-million-in-stolen-public-funds/>

15 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/85238-Irak-nufusu-42-milyonu-gecti>

16 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Sudani-says-the-government-will-boost-salaries-announce-Halabja-a-governorate>

17 <https://ina.iq/turkmen/36900-babakan-sudani-el-kazmiye-eitim-hastanesinin-acln-yapt.html>

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, eski Irak Parlamentosu başkanlarından Usame el-Nuceyfi ile görüştü. Irak'taki siyasi durumun gözden geçirildiği toplantıda Turan, Nuceyfi'nin Iraklıların haklarını savunmadaki rolünden söz etti. Turan ayrıca, Irak'taki Türkmenlerin siyasi süreçten dışlayıcı uygulamalara tabi tutulduğunu ve ulusal değerlerin kasıtlı olarak yok sayıldığını ifade etti. Görüşmede ITC Başkan Yardımcısı Heytem Haşim Muhtaroglu ve ITC Bağdat İl Başkanı Gülşen Celal de hazır bulundu.¹⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, eski Irak Parlamentosu Başkanı Haçim el-Hasani'yi kabul etti. Görüşmede, Irak siyasetindeki genel durum ve Türkmenlerin haklarının garantiye alınması konusundaki çalışmalar ele alındı.¹⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi başkanlığında bir heyet, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakan ve ITC Siyasi Büro Üyesi Aydın Maruf'u ziyaret etti. Görüşmede, Irak'ın genel siyasi durumu ve Türkmenleri ilgilendiren konular ele alındı. Görüşmede ayrıca, Türkmen halkının geleceğini tehdit eden zorluklara ve tehlikelere karşı mücadele etmek için birlik olmanın önemine vurgu yapıldı.²⁰

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi başkanlığında bir heyet, Türkiye'nin Erbil Başkonsolosluğu görevini üstlenen Memet Mevlüt Yakut'a tebrik ziyaretinde bulundu. Görüşmede ayrıca, Irak ve Türkiye arasındaki karşılıklı çıkar ilişkileri ve Türkmenlerin durumu ele alındı.²¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Irak Ordusunun 102. kuruluş yıl dönümü münasebetiyle sosyal medya hesabından mesaj paylaştı. Turan paylaştığı mesajda, "Ocak 1921'in altıncı günü, çağdaş Irak tarihinde önemli bir gündür. Bu gün, Musa el-Kazım Alayı adını taşıyan birinci alay oluşturularak Irak Ordusunun kuruluşu ilan edilmişti ve Türkmen unsurunun büyük bir kısmı, Irak Ordusunun kurulmasına ve personelinin sağlamlştırılmasına büyük katkı sağladı. Türkmen subayları ve ordusu, geçtiğimiz on yıllar boyunca yeterlilikleri, bütünlükleri ve Irak topraklarına bağlılıkları ile biliniyordu" diyerek Türkmenlerin ordudaki önemine vurgu yaptı.²²

Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi, "Kerkük'te Tarım Arazileri Sorunu, Çözümü ve Öneriler" konulu sempozyum düzenledi. Sempozyumda tarım arazileri hakkında konuşma yapan Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, bu sıkıntının 1976 yılında ilk kez

18 <https://www.facebook.com/photo?fbid=704789774548001&set=pcb.704789967881315>

19 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=701822708178041&set=pcb.701825078177804>

20 <https://www.tebaajansi.com/irak/milletvekili-salihi-den-itc-erbil-siyasi-burosuna-ziyaret-h303231.html>

21 <https://www.tebaajansi.com/irak/milletvekili-salihi-ile-baskonsolos-yakut-bir-araya-geldi-h303226.html>

22 <https://www.tebaajansi.com/irak/turan-turkmenler-irak-in-birligini-savunmaya-hazir-h303138.html>

Kerkük'e bağlı Bulava köyünde başladığının altını çizdi. Turan ayrıca, bu sıkıntının çözümü için herkesin özellikle de tarım arazileri sahiplerinin yardımcı olmasını istedi. Irak Parlamento Türkmen Kitleleri Başkanı ve ITC Kerkük Milletvekili Erşat Salihî ise arazi sorununun çözümü için Bağdat'ta verdikleri bazı öneriler hakkında konuştu.²³

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Musul İl Başkanlığı riayetinde Musul Türkmen Aşiretleri, "Türkmen Aşiretleri Ninova Vilayetinin Geleceğinin Güvencesinin Temel Unsurudur" konulu sempozyum düzenlendi. Sempozyumda, Irak'ın müteakip hükûmetleri tarafından Türkmen haklarının göz ardı edilmesine son verilmesi vurgusu yapıldı. Sempozyumda ayrıca, Türkmenlerin Musul'daki yerel yönetimlerinde de temsil edilmelerinin altı çizildi.²⁴

• Güvenlik

Irak Federal Polis Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Açıklamada Kerkük'ün güneyinde yer alan Ezerban bölgesinde terör yasasının 4. maddesi kapsamında aranan 3 örgüt mensubunun yakalandığı açıklandı.²⁵

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Havice ilçesinde varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Açıklamada, örgüte üye kazandırmaktan sorumlu 1 kadın teröristin yakalandığı açıklandı.²⁶

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından "Irak Türkiye Mezunları Buluşması" programı düzenlendi. YTB Başkanı Abdullah Eren'in de iştirak ettiği programda konuşma yapan Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, uzun yıllar önce ortaya atılan bu adımın önemli bir proje olduğunu ve Irak'ın çeşitli kentlerinden öğrenci ve özellikle Türkmenlerin bu projeden büyük fayda gördüğünü söyledi.²⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kifri İlçe başkanlığına bağlı Türkmen Kültür Merkezinde ressamlar heyeti toplantısı düzenlendi. Toplantıda, resim sanatının geliştirilmesi ve Kifri ilçesinde bulunan tarihî eserleri içeren resim sergisinin yapılması üzerine fikirler konuşuldu.²⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Diyala İl Başkanı Usame Nazım Dede başkanlığında bir heyet, Irak Ordusunun 102. kuruluş yıl dönümü münasebetiyle Diyala Operasyonlar Komutanlığını

23 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/39790-kerkuk-te-tarim-arazileri-sorunu-cozumu-ve-oneriler-basligi-altinda-sempozyum-duzenledi.html>

24 <https://www.facebook.com/photo?fbid=151279297696935&set=pcb.151279477696917>

25 <https://www.alsumaria.tv/news/اعتقال-متهم-بقتضايا-ارهابية-في-كركوك/443114>

26 <https://www.youm7.com/story/2023/1/4/الاستخبارات-العراقية-تلقي-القبض-على-قيادية-داعشية-في-كركوك>

27 <https://www.tebaajansi.com/irak/turkiye-mezunlari-bagdat-ta-bulustu-h303175.html>

<https://dkp.ytb.gov.tr/haberler/irakli-turkiye-mezunlari-bagdatta-bulustu>

28 <https://www.facebook.com/photo?fbid=124374213847187&set=pcb.124374293847179>

ziyaret etti. Diyala Operasyonlar Komutanı Korgeneral Ali Fazıl Umran tarafından karşılanan Nazım Dede, ordunun kuruluş yıl dönümünü tebrik ederek Türkmenlerin Irak Ordusunun güçlenmesindeki rollerinden söz etti.²⁹

²⁹ <https://www.facebook.com/photo?fbid=643741614215462&set=pcb.643744757548481>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Halepçe'nin vilayet yapılması konusu üzerine çalışacaklarını belirterek "Hükûmet, Halepçe'yi bir Irak vilayeti olarak ele alma konusunda ciddi" ifadelerini kullandı.³⁰ Diğer yandan Halepçe'nin vilayet yapılması ilişkin siyasi ve ekonomik engellerin bulunduğu aktarıldı. Şiiilerin de yoğun Şii nüfusuna sahip olan Samarra'yı Selahaddin vilayetinden ayırarak bağımsız bir vilayet yapmaya çalıştıkları ileri sürüldü.³¹ Halepçe'nin vilayet yapılması kararı ilk olarak 22 Eylül 1999 tarihinde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Parlamentosu tarafından alındı. Halepçe'nin, IKBY'nin dördüncü, Irak'ın on dokuzuncu vilayeti yapılması kararı, 3 Mart 2014 tarihinde alınmasına rağmen Irak hükûmeti tarafından bugüne kadar Halepçe vilayet olarak tanınmadı.³²

5 Ocak'ta İran'ın, Erbil ve Süleymaniye Başkonsolosluğu tarafından Kasım Süleymani'nin ölümünün üçüncü yılı nedeniyle düzenlenen ve çok sayıda IKBY siyasi parti yetkililerinin katıldığı tören tepkilere yol açtı. Özellikle İslamcı partilerin törene katılmasına yönelik tepki gösterildi. Söz konusu törene Kürdistan Demokratik Partisi (KDP), Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), Goran (Değişim) Hareketi, Yeni Nesil Hareketi (YNH), Kürdistan İslami Birliği (Yekgirtu), Kürdistan Adalet Cemaati (Komal) ve Kürdistan İslami Hareketi'nden (Bzutneve) yetkililer katıldı. Özellikle Yekgirtu Genel Sekreteri Selahaddin Bahaddin, Komal Sözcüsü Muhammed Hekim ve Bizutneve lideri olarak kendisi tanıtan Kamil Hacı Ali'nin törene katılması halk tarafından kınandı.³³

Bağdat mahkemelerinde KYB eski Eş Başkanı Lahur Cengi lehine şahitlik eden KYB Merkez Karar Yürütme Kurulu (MKYK) üyeleri Çeto Salih, Pervin Kakahamave, Serdar Herki hakkında soruşturma komitesi oluşturulduğu aktarıldı.³⁴ Drawmedia sitesinin aktardığı habere göre, "KYB tarafından oluşturulan komite üç MKYK üyesini partiden ihraç etme kararı alacak" dendi. Daha önce de Lahur Cengi'ye yakın olan partinin MKYK üyeleri Ala Talabani, Şaduman Mela Hasan ve Jino Muhammed MKYK'dan ihraç edilmişti.³⁵

KDP Politbüro Üyesi Serbest Lezgin, yıl sonunda yapılması planlanan seçimlere ilişkin değerlendirmelerde bulundu. KDP'nin bu yılın sonuna kadar seçimlerin yapılması için çalışacağını ifade eden Lezgin, "Koşulları hazırlamak için başta KYB olmak üzere tüm taraflarla birlikte çalışacağız" dedi. KDP ve KYB'nin talep ettiği hükûmet değişikliği hakkında ise Lezgin, "IKBY Parlamentosu yakın bir zamanda toplanıp bu değişiklikleri görüşerek karara bağlayacaktır" ifadelerine yer verdi.³⁶

30 <https://www.nuche.net/post-11167.html>

31 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0301202318>

32 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0301202314>

33 https://twitter.com/AhmedQadirAli2/status/1611075612319301632?t=NhQGtQNWXAU_54VLTd5Ng&s=08

34 <https://balkesh.com/slide/31840/>

35 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11800

36 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/85355-Serbest-Lezgin:-Seçimleri-yıl-sonuna-kadar-yapmaya-çalışıyoruz>

İKBY Ticaret ve Sanayi Bakanlığı verilerine göre, 2022 yılında 15 milyar dolar değerinde ürün yurt dışından İKBY'ye ithal edilirken 2021 yılında 7 milyar dolar değerinde ürünün ithal edildiği belirtildi. Böylece 2021 yılına göre, 2022'de ithalatta %114 artış yaşandı. Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Sözcüsü Bahtiyar Selim, ithal edilen ürünlerin çoğunun Türkiye ile İran'dan ithal edildiğini ifade etti. Selim, "İKBY'nin yiyecek ve içeceklerinin %35'i yurt içinden sağlanırken %48'i Türkiye'den ve %17'si de İran'dan ithal edildi" açıklamasında bulundu.⁴³

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Geri Dönen Mülteciler Derneği Başkanı Bekir Ali, 2022 yılında İKBY'den 19 bin 200 vatandaşın Batı ülkelerine göç ettiğini açıkladı. 3 Ocak'ta düzenlediği basın toplantısında Ali, yurt dışına göç eden vatandaşların Belarus ile Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine gittiğini belirtti. Yurt dışına göç edilirken 29 kişinin hayatını kaybettiğini vurgulayan Ali, 2021 yılında 28 bin 700 vatandaşın yurt dışına göç ettiği bilgisini paylaşarak bu sayının 2022'de azaldığına dikkat çekti.⁴⁴

43 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0101202320>

44 <https://esta.krd/218514/>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

Körfez'in güvenlik gündemiyle ilgili geçtiğimiz hafta içerisinde gündeme gelen en önemli gelişme, Irak Basra'da düzenlenen "Körfezli-25" (خليجي 52) isimli Körfez futbol turnuvasının açılış töreninde Kuveyt heyetinin geri çekilmesiyle ilgili oldu. Turnuvanın açılışına geç giren Kuveyt heyetinin açılış töreni sırasında güvenlik önlemleri gerekçesiyle geri çekilmesi üzerinden salonda kısa süreli gerginliğin yaşandığı görüldü. Yaşanan kargaşa sonrasında Kuveyt heyeti tarafından yapılan açıklamada, VIP misafir ağırlama salonunda oluşan güvensizlikten kaynaklanan sözlü sürtüşmeler/tartışmalar sonrasında Kuveyt heyetinin geri çekilme kararını aldığı bilgisi verildi. Konu üzerinden iki ülke arasındaki tarihî yaranın geri açıldığı görüldü. Olayların ilerlemesi sonucunda Kuveytlilerden gelen tepkilerin çoğaldığı görüldü. Son olarak Kuveyt Futbol Federasyonu tarafından yapılan resmî açıklamada federasyonun töreni "kötü organizasyon" olarak vasıflandırmasının yanı sıra, yaşanan kargaşadan ötürü Kuveyt'in kötü misafirperverlikten ötürü memnuniyetsizlik duyduğu açıklandı. Elde edilen bilgilere göre, Kuveyt heyetine ayrılan koltuk sayısı Kuveyt heyeti tarafından az bulundu.^{45 46}

• Ekonomi

2022 Dünya Kupası'nın düzenlenmesi ve organizasyonu bakımından tam puan alan Katar'ın bir sonraki hedefi 2023 yılında öne süreceği yeni turizm planıyla ilgili oldu. Katar Turizm Bakanlığı tarafından yapılan yeni açıklamaya göre, 15 Ocak 2023 tarihi itibarıyla Katar'da yeni turizm planı devreye girecektir. Yapılan açıklamada Katar'ın 2023 yılı içerisinde yılda 6 milyondan fazla turisti ağırlamayı hedeflediği açıklandı. Bununla birlikte Katar'a hâlihazırda gelmeye başlayan turistik mega vapur seyahatlerinin yanı sıra, Katar'ın ünlü markalardan reklam alacağı bildirildi. Konu üzerinden açıklamada bulunan Katar Turizm Başkanı ve Qatar Airways Group CEO'su Ekber el-Bakir, verdiği açıklamasında, "Hepsi bundan ibaret değil! Çünkü yeni yılda ülke çapında daha fazla cazibe merkezinin ve eğlence destinasyonunun açılmasına ek olarak çeşitli etkinlik takvimi bizi bekliyor. Dünya kupası projemiz başarıyla sona erdi, yeni hedefimiz turizm olacak" sözlerini dile getirdi. Bununla birlikte yapılan diğer açıklamalarda Katar'ın 2030 Vizyonu kapsamında turist sayısını 3-4 katına çıkarmayı hedeflediği söylendi. Doha, yıl başında Arap Turizm Bakanları Konseyi tarafından gerçekleştirilen ödül töreninde "2023 Arap Turizminin Başkenti" unvanını kazandı.⁴⁷

• Siyaset

Öte yandan, Körfez'in siyasi gündemiyle ilgili gündeme gelen en önemli gelişmelerden bir tanesi, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid'in Ürdün Kralı II.

45 <https://asharq.com/ar/1cL7h0c0gnsQZm8vXPClAl-بعد-25-خليجي-افتتاح-الكويت-من-افتتاح-خليجي-25>

46 https://twitter.com/AsharqNews/status/1611447102722252801?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1611447102722252801%7Ctwgr%5E16d31f1d2b637f599a6baa7698269a77a18161e9%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fcdn.iframe.ly%2FRipSZCC

47 <https://m.al-sharq.com/article/07/01/2023/قطر-للسياحة-تستهدف-استقطاب-6-ملايين-زائر-سنويا-ورفع-المساهمة-بالناتج-المحلي-الى>

Abdullah ile bir araya gelmesiyle ilgili oldu. 4 Ocak tarihinde BAE Ulusal Haber Ajansı-WAM tarafından paylaşılan haber içerisinde, Kral Abdullah'ın İsrail'in aşırı sağcı Ulusal Güvenlik Bakanı Ben-Gvir'in Mescid-i Aksa'ya baskın düzenlemesi üzerinden konuyu değerlendirmek üzere Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid ile Abu Dabi'de bir araya geldiği bilgisi verildi. Gelişen olaylar sonucunda Körfez ve Arap dünyası ülkelerinden İsrail'e olan kınamaların peş peşe geldiği gözlemlendi.⁴⁸

Bununla birlikte Körfez'in siyasi gündemiyle ilgili gelişen bir diğer önemli gelişme de BAE Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid'in, 4 Ocak tarihinde Şam'a gerçekleştirdiği ziyaretinde Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ile bir araya gelmesi oldu. Görüşme sonrasında her iki taraftan yapılan açıklamada ikili ilişkilerin değerlendirildiği bilgileri aktarıldı. Abdullah bin Zayid'in, ziyareti sonrasında Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefon görüşmesi gerçekleştirdiği bilinmektedir.⁴⁹

Körfez'den gelen bir diğer önemli siyasi gelişme de İsrail Ulusal Güvenlik Bakanı Ben-Gvir'in Mescid-i Aksa'ya baskın gerçekleştirmesinin ardından Körfez ülkelerinden gelen kınamalarla ilgili oldu. KİK ülkelerinden gelen kınamaların yanına KİK Genel Sekreteri Nayif Felah Mübarek el-Hacref'in kınaması da eklendi. Nayif el-Hacref, 3 Ocak tarihinde verdiği kınamasında İsrail'in saygısız davranışının kabul edilemez olduğunu vurguladı.⁵⁰

48 <https://www.aa.com.tr/ar/الأردن/ملك-الأردن-يبدأ-زيارة-عمل-قصير-إلى-أبو-ظبي>

49 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/01/04/bashar-al-assad-abdullah-bin-zayed-uae-syria>

50 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2023-1-3-3.aspx>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır'ın ihracat gelirleri 2022 yılında bir önceki seneye göre iki katından fazla artış gösterdi. Ülkenin doğal gaz ihracatı, 2021'de yaklaşık 3,5 milyar dolarken, 2022 yılında yaklaşık 8,4 milyar doları buldu. Mısır, özellikle Doğu Akdeniz Gaz Forumu bünyesinde Avrupa'ya gaz sağlayan ülkeler listesinde yer aldı. Mısır hükûmeti yabancı şirketlerle iş birliği yaparak Akdeniz'de gaz arama çalışmalarını yoğunlaştırmış ve geçen yılın sonunda "büyük" olarak nitelendirdiği bir deniz gaz sahası keşfettiğini duyurdu. Batı medyasında çıkan haberlerde sahanın hacminin 3,5 trilyon metreküp olduğu belirtilmektedir.^{51 52}

Sudan Egemenlik Konseyi Başkanı Korgeneral Abdülfettah el-Burhan, Mısır İstihbarat Başkanı Abbas Kemal'i ağırladı. Kemal ziyaretinde Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah Sisi'den ilettiği mesajda komşu iki ülkenin arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi temennisinde bulundu. Burhan da Sudan-Mısır ilişkilerinin önemini ve ortak çıkarlara hizmet edecek şekilde güçlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Burhan da 24 Eylül'de Mısır'a gerçekleştirdiği ziyarette Büyük Etiyopya Rönesans Barajı (GERD) ile ilgili görüşmeler gerçekleştirmişti.⁵³

İsrail medyasında YNet haber sitesinde çıkan bir habere göre, İsrail'in Mısır'ın arabuluculuğunda Hamas'ın elindeki İsrailileri, Gazze'deki yaşam şartlarının iyileştirilmesi karşılığında bırakması teklifinin Hamas tarafından reddedildiğini belirtti. Haberde, "Tutsaklar Kordinatörü" Yaron Blum'un inisiyatifiyle öne sürülen önerinin İsrail hükûmeti tarafından bile 1 Kasım'daki seçiminin arifesinde sunulduğundan kabul etmeye çok hevesli olmadığı belirtildi.⁵⁴

• Libya

Libya'nın doğusundaki Tobruk'ta yer alan Temsilciler Meclisinin (TM) Başkanı Akile Salih ile Libya Devlet Yüksek Konseyi Başkanı Halid el-Mişri, yakında Libya için yeni bir yol haritasının duyurulacağını ve bir anayasa belgesi üzerinde de anlaşmaya varıldığını belirtti. Salih ve Mişri, Kahire ziyaretleri kapsamında Mısır Meclis Başkanı Hanefi Cibali'yle gerçekleştirdikleri üçlü görüşmenin ardından basın açıklaması yaptı. Mişri ile bir mutabakata vardıklarına işaret eden Salih, Libya'da hükûmetin gözetiminde seçimlerin yapılabilmesi için ülkede birleşik otoriteye ihtiyaç olduğunu söyledi. Yeni prosedürlerin belirlenmesi için daha önce Cenevre'de olduğu gibi bir mekanizma kurulacağını aktaran Salih, iki meclis arasında yeni bir otoritenin olacağını, gelecek günlerde de Libya'da yeni bir yol haritasının açıklanacağını ifade etti.⁵⁵

51 <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiye-misir-iliskilerinde-normallesme-ve-deniz-yetki-alandari-sorunu/2762447>

52 <https://www.enerjiatlas.com/dogalgaz-tuketimi/#:-:text=Türkiye'nin%202021%20yılı%20dogalgaz,59%2C8%20milyar%20metreküp%20olmuştur>

53 <https://www.middleeastmonitor.com/20230103-egypt-sends-message-to-sudan-to-strengthen-bilateral-ties/>

54 <https://www.middleeastmonitor.com/20230106-report-hamas-rejects-egypt-brokered-prisoner-exchange-deal/>

55 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyadaki-temsilciler-meclisi-ve-devlet-yuksekkonseyi-yeni-yol-haritasi-yakindayayurulacak/2780553>

Muammer Kaddafi'nin oğlu, Saif Kaddafi ülkedeki cumhurbaşkanlığı seçimlerine herkesin katılmasının önünün açılması çağrısında bulundu. Saif Kaddafi'nin seçim kampanyası ekibi Saif Kaddafi'nin yasal olarak cumhurbaşkanlığına aday olmak için izin verildiğini buna bir engel olmadığını açıkladı. Libya'daki Devlet Konseyi Hukuk Komitesi Başkanı Adel Karmous ise konuya ilişkin olarak, "adaylık koşulları ne olursa olsun, akıl ve mantıkla düşünüldüğünde, Seyfülislam'ın aday olmasına izin verip vermemesine bakılmaksızın, gizli bir hayat yaşayan bir insanın seçim kampanyasını yürütmek için ülkenin bütün bölgelerini gezmesini gerektiren seçimlere nasıl aday olabilir" şeklinde konuştu.⁵⁶

• Cezayir

Cezayir, Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle artan enerji fiyatları ve enerji krizinde Avrupa için önemli bir alternatif olarak öne çıkmaya başladı. 2022'de doğal gaz ihracatını 56 milyar metreküple rekor seviyeye çıkaran Cezayir, Avrupalı yetkililer tarafından en çok ziyaret edilen Arap ülkesi oldu. İspanya ile Batı Sahra meselesi nedeniyle ilişkileri gergin olan Cezayir, Tunus üzerinden İtalya'nın Sicilya Adası, Fas üzerinden İspanya ve bir diğeri de İspanya'nın güneyindeki Almeria bölgesine uzanan 3 ayrı doğal gaz boru hattıyla Avrupa'ya bağlanmaktadır. Fakat Batı Sahra meselesi nedeniyle arasının gergin olduğu Fas ile olan boru hattı kapalı durumdadır.

İtalyaya doğal gaz ihracatını 2022'de 25 milyar metreküpe çıkaran Cezayir, 2023-2024'te ise bu ülkeye 30 milyar metreküp ihracat hedeflemekte bunun için çalışmalarını arttırmaktadır. Cezayir, İspanya ile Batı Sahra konusunda yaşadığı gerilime rağmen, 5 milyar metreküple en büyük doğal gaz ihracatçısı konumunu sürdürmektedir. Yeni doğal gaz sahalarının keşfedildiği ve doğal gaz ihracatında artışın planlandığı Cezayir'de bu yıl 99 milyar dolarlık ülke tarihinin en büyük bütçesi kabul edildi.^{57 58}

• Fas

Hindistan medyasında çıkan haberlerde Fas'ın, Hindistan merkezli "Tata Advanced System" şirketi tarafından üretilmiş 92 adet askerî kamyon almaya hazırlandığını yazıldı. Konuyla ilgili Fas Silahlı Kuvvetlerinin de Hindistan'dan gelen askerî kamyonların teslim edilmek üzere olduğunu doğrulayan bir açıklama yaptığı belirtilmektedir. Anlaşma Fas'ın ordusunu son teknoloji ekipmanlarla güçlendirmeyi ve yükseltmeyi amaçlayan silah alımlarını çeşitlendirme çabalarının bir parçası olarak görülmektedir. LPTA 244 tipinde altı tekerlekli araçların zırhlı araçlara dönüştürülebildiği dile getirilmektedir. Tata Motor 2008 yılından beri ünlü İngiliz Land Rover ve Jaguar markalarının da sahibi durumdadır.⁵⁹

56 <https://www.middleeastmonitor.com/20230103-libya-saif-gaddafi-confirms-the-legality-of-his-candidacy-for-the-presidency/>

57 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/petrol-zengini-arap-ulkeleri-rusya-ukrayna-savasindan-dolayi-gelirlerini-yuz-milyarlarca-dolar-artirdi/2781213>

58 <https://www.mees.com/2023/1/6/corporate/algerias-sonatrach-targets-rapid-new-output-exclusive-mees-interview-with-ceo-toufik-hakkar/55e111f0-8dc3-11ed-b111-630c86e3be0d>

59 <https://www.firstpost.com/world/morocco-boosts-defence-ties-with-india-buys-tata-made-military-trucks-11954142.html>

İsrailin yeni atanan Dışişleri Bakanı Eli Cohen İbrahim Anlaşmaları kapsamında İsrail ile diplomatik ilişkileri normalleştiren Arap ülkelerinden temsilcilerle bir araya gelmek üzere mart ayında Fas'ı ziyaret etmeyi planladığını açıkladı. Cohen, geçen hafta düzenlenen bir törenle İsrail'in yeni dışişleri bakanı olarak yemin etmiş ve yaptığı konuşmada İbrahim Anlaşmalarının etkisini överek anlaşmanın Ortadoğu'yu çarpıcı bir şekilde değiştirdiğini söylemişti. Cohen, İsrail ile anlaşmaları imzalayan ülkeler arasındaki ticaretin 2022'de 2,8 milyar doları aştığını belirterek bu anlaşmaların ekonomik getirisinin ötesinde bölgenin istikrarının güçlendirilmesine katkıda bulunduğunu savundu.⁶⁰

Fas Ulusal Güvenlik ve Bölgesel Gözetim Genel Müdürlüğü Başkanı Abdellatif Hammouchi, Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) başkenti Abu Dabi'de düzenlenen 46. Arap Polisi ve Güvenlik Liderleri Konferansı'na katıldı. Konferansta kara para aklama, terörle mücadele ve insan ve organ kaçakçılığı gibi bölgesel işbirliği için önemli konuları tartışıldı. BAE haber ajansı (WAM)'a göre, konferans özellikle farklı Arap kurumları arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi ve insan ticareti suçlarıyla mücadele için bölgesel bir strateji oluşturmayı amaçlamaktadır.⁶¹

• Tunus

Tunus'ta altı siyasi partiyi içeren Ulusal Kurtuluş Cephesi Cumhurbaşkanı Kays Said aleyhine gösteriler düzenlendi. Protestolarda Said taraftarlarının protestoculara saldırmaya çalıştığını ancak Ulusal Muhafız güçleri tarafından bunun engellendiğini dile getirildi.⁶²

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, İçişleri Bakanı Tefik Şerafeddin ve Ulusal Güvenlik Genel Müdürü Murat Saidan ile yaptığı görüşmede muhalefet partilerini genel seçimlerin ikinci turunu engellemek, durumu kötüleştirmek ve devletin istikrarını baltalamak amacıyla vatandaşlara büyük miktarlarda para dağıtmakla suçladı. Said ayrıca özgürlüğün devletin iç ve dış güvenliğine karşı kaos ve komplo anlamına gelmediğini söyledi.⁶³

60 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353341/israels-new-foreign-minister-to-attend-abraham-accords-summit-in-morocco>

61 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353441/morocco-s-police-chief-attends-regional-security-conference-in-uae>

62 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/hundreds-protest-president-s-political-path-in-tunisia/2782603>

63 <https://www.middleeastmonitor.com/20230105-tunisia-president-accuses-parties-of-seeking-to-thwart-election/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(2-8 OCAK 2023)

• Ortadoğu, Batı ile Çatışmada Rusya'nın Dayanak Noktası Hâline Geldi

"Vzglyad" gazetesinin 3 Ocak sayısında yayımlanan değerlendirme yazısında Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askerî harekâtı ve Batı ülkelerinin Moskova'yı hedef alan eylemlerine rağmen Ortadoğu ülkelerinin Rusya ile ilişkileri sürdürmelerinin nedenleri ele alınmıştır. "[Ortadoğu, Batı ile Çatışmada Rusya'nın Dayanak Noktası Hâline Geldi](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıya göre, özel harekâtın başlamasının ardından Batılı ülkeler, Moskova'ya rekor düzeyde yaptırımlar uygulayarak Rusya'yı tecrit etme kararı alsalar da Ortadoğu ülkeleri, iç çelişkilere ve husumetlere rağmen yaptırımlara katılmamakla kalmadı, Rusya ile aktif olarak ilişkiler geliştirmeye başladı. Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Uluslararası Konseyi (RUIK) uzmanı Kiril Semyonov, Ortadoğu ülkelerinin Batı'ya karşı sergiledikleri tutumu "Moskova'nın bu bölgedeki devletlerle karşılıklı çıkarları ve yüksek düzeyde ilişkileri sürdürme başarısı" olarak nitelendirdi. Batı'nın Rusya'ya uyguladığı yaptırımların atılması konusunda Ankara'nın tutumunu değerlendiren uzman, "Türkiye gerçekten de bu bağlamda lojistik merkez hâline geldi" ifadelerini kullandı.

Ayrıca analiste göre, seçimlerde yeniden seçilmek isteğinde bulunan Erdoğan, temettü almak için Moskova ile maksimum iş birliğine gidiyor: "Bu hamle her şeyden önce ülke içindeki fiyat artışlarını frenlemeye yardımcı olacak gaz fiyatlarındaki indirimlerle ilgilidir. Nitekim Türkiye'de bir gaz merkezinin oluşturulması da büyük önem taşıyor." Ukrayna veya Batı'nın dışındaki diğer siyasi konulara gelince uzman, bu bağlamda da verimli gelişmeler olduğunu göz ardı etmedi. Semyonov, Kuzey Suriye'de yeni bir Türk askerî harekâtı ihtimalinin olduğunu ve Ankara'nın böyle bir adım atması durumunda Moskova ile istişare edeceğini de ifadelerine ekledi.

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Şarkiyatçı Said Gafurov ise Tahran-Moskova ilişkilerine değinerek, "Rusya ve İran kendilerini aynı yaptırım teknesinde buldular" ifadelerini kullandı. Ayrıca uzman, Moskova'da her zaman, Batı ile diyalogu genişletmenin yanı sıra İsrail ile bağlantıları daha da geliştirme karşılığında Tahran ile ilişkileri azaltmaya kararlı politikacılar olduğuna da dikkat çekti. Analist, buna rağmen Rusya'nın, İran, İsrail ve Arap ülkeleriyle ilişkilerinde iyi bir denge kurabildiği görüşünü savundu. Uzmanına göre, Rusya-İran ilişkilerindeki en önemli başarı kuzey-güney ulaşım koridorunun gelişmesi olmuştur. Ayrıca analist, İran'ın yaptırımlar altında yaşama konusunda çok geniş bir deneyime sahip olduğu için Rusya tarafından talep gördüğünü de göz ardı etmedi. Tüm bunların yanı sıra, İran'ın Rusya'ya yardım etme bağlamında kendi çıkarları olduğuna dikkat çeken Gafurov bu nedenle para politikası konuları da dâhil olmak üzere, Tahran ile karşılıklı olarak faydalı koşullar elde etmenin hâlâ zor olduğunu ifadelerini ekledi.

• ABD'nin Bölgedeki Etkisinin Zayıflamasının Arka Planına Karşı "İran Oyununda" Yeni Bir Dönemeç

Ortadoğu uzmanı Stanislav Tarasov, "Regnum" haber ajansında yayımladığı bir analizde ABD'nin bölgedeki liderliğinin zayıflaması zemininde İran ile ilgili ortaya çıkan yeni dönüm noktalarını ele almıştır. "[ABD'nin Bölgedeki Etkisinin Zayıflamasının Arka Planına Karşı "İran Oyununda" Yeni Bir Dönemeç](#)" başlıklı değerlendirme yazısına göre Viyana'daki müzakereler durduktan sonra, "KOEP diplomasisi ölmekte olan bir durum" olarak algılanmasına karşın İran Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Eslami, "Tahran hâlâ müzakere sürecinden çekilmemiştir ve ülkenin tüm nükleer faaliyetleri Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (UAEK) müfettişlerinin kontrolü altında yürütülüyor" ifadelerini kullandı.

Yazıda askıya alınan nükleer müzakerelerde Umman'ın arabuluculuk yapma olasılığına da değinilmiştir: "Büyük ihtimalle AB, ABD ile İran arasındaki müzakerelerde arabuluculuk çabalarından uzaklaşıyor ve bayrak Umman'a geçiyor." Umman'ın, 2013-2015'te ABD ile İran arasında Ortadoğu arabulucusu olarak hareket ettiğini hatırlatan analiste göre, Maskat bu konuda bir daha başarılı olursa bölgenin bazı ülkelerinin, özellikle Suudi Arabistan'ın müzakere sürecine dâhil olabileceği göz ardı edilemez. Tahran'ın nükleer müzakerelerde taviz vermekten vazgeçmesi, Washington tarafından "İran'ın komşularına meydan okuması" olarak sunulabilir. Gelinek noktada ABD ve İsrail'e bölgede daha sert bir politika uygulamak için yeni bir fırsat penceresinin verileceği muhtemeldir". Analist, İran ve ABD'nin Ortadoğu politikasına da dikkat çekerek şu şekilde özetledi: "Washington ve Tahran, bölgede ABD etkisinin zayıflamasına karşın Çin ve Rusya etkisinin büyümesini gösteren tektonik kaymaları göz önünde bulundurarak farklı amaçlarla sondaj diplomasisi yürütüyor". İran nükleer anlaşmasıyla ilgili öngöründe bulunan Tarasov, "KOEP karmaşık bir çatışma ve iş birliği karışımına sahip birçok jeopolitik olayın da etrafında döneceği eksen hâline gelebilir" ifadelerini kullandı. Öte yandan yazıda, Ortadoğu bölgesinde Washington politikasının değişken olduğu ve bu bağlamda KOEP'in eski hâline getirilmesiyle ilgili ABD-İran çalışmalarının sürdürüleceği de göz ardı edilmemiştir.

• Rusya ve Ortadoğu 2022'de Yakınlaştı

Rusya Uluslararası Konseyi uzmanı Kiril Semyonov, geçtiğimiz 2022 yılında Rusya-Ortadoğu ilişkilerindeki gelişmeleri "news.ru" haber sitesine değerlendirdi. "[Rusya ve Ortadoğu 2022'de Yakınlaştı](#)" başlıklı yazıya göre, geride kalan 2022 yılı Rusya'nın Doğu'ya, özellikle de Ortadoğu'ya yöneldiği yıl olarak algılanabilir: "Batı ve müttefiklerinin yaptırımları karşısında Moskova, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da (MENA) kendi konumunu korumayı ve bazen ikili ilişkileri güçlendirmeyi başardı. Moskova-Şam ilişkilerine değinen uzman, Rusya'nın geçen yılın sonunda resmî Suriye'yi siyasi ve ekonomik abluka rejiminden kaldırma çabalarının, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Şam ile uzlaşma inisiyatifinin Mayıs-Haziran 2023 seçimlerine daha güçlü bir konumdan girme planlarıyla örtüştüğünü ifade etti. "Bu gelişme

Suriye ile Türkiye arasında yakınlaşmaya yönelik ilk açık adımların atılmasına ve Rusya'nın büyük katkısıyla resmî düzeyde müzakere sürecinin başlatılması yol açtı." Analiste göre, 2023 yılı büyük ihtimalle Suriye uzlaşmasının yeniden başlatılması ve Ankara-Şam ilişkilerinin yeniden inşası için atılım yılı olabilir. İran ile ilişkilere gelince uzman, "Moskova-Tahran iş birliği 2022'de Rusya karşıtı yaptırımlar ve devam eden Özel Askerî Operasyon zemininde oldukça dinamik bir şekilde gelişti" ifadelerini kullandı. Analiste göre, Rusya-İran iş birliğinin en yankı uyandıran tezahürü, özel askerî harekât sırasında Rusya Silahlı Kuvvetleri tarafından "Geran" İHAlarının aktif ve başarılı bir şekilde kullanılmasıydı. Batılı ülkelerin resmî pozisyonuna ve bazı Rus uzmanlara göre, aslında "Geran" İranın Rusya'ya sevk ettiği "Şahid" İHAlarıdır. Yazıda Körfez ülkeleriyle Rusya arasındaki ilişkilere de değinilmiştir: "Brüksel ve Washington'dan gelen baskılara rağmen, Basra Körfezi'ndeki Arap monarşileri, 2022'de Rusya'nın ekonomi ve güvenlik alanındaki bağlarını çeşitlendirmesi için olumlu bir politika izlemeye devam etmekle kalmadı, aynı zamanda bu gidişatı geri döndürülemez hâle getirdi." Semyonov, 2022'de Rusya'nın, Kuzey Afrikalı ortaklarıyla ilişkilerinde de olumlu dinamikleri koruyabildiği görüşünü savundu: "Özellikle yıl sonunda uzun zamandır beklenen bir Rus büyükelçisinin Libyaya atandığı öğrenildi."

• ŞİÖ Ülkeleri Birbiriyle Bir Arada Yaşamaktan Memnun

Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Genel Sekreteri Zhang Ming "RIA Novosti" haber ajansına verdiği "["ŞİÖ Ülkeleri Birbiriyle Bir Arada Yaşamaktan Memnun"](#) başlıklı demeçte, Taliban iktidarının Afganistan'da ve bölgede oluşturduğu riskler ve bu bağlamda örgütün önlem almadığı sorusunu şu şekilde yanıtladı: "ŞİÖ'nün kökleri güvenlik iş birliğine dayanmaktadır ve bu hususu her zaman bir öncelik olarak görmüştür. Afganistan, ŞİÖ bölgesinde yer alan bir ülkedir ve Afgan sorunu doğrudan bölgesel güvenlik ve kalkınma çıkarlarıyla bağlantılıdır. ŞİÖ, uzun süredir Afgan meselesine yakın ilgi gösteriyor ve onu her zaman güvenlik gündeminin üst sıralarına yerleştirdi. 2005 yılında kuruluşundan bu yana, "ŞİÖ-Afganistan" Temas Grubu, Afgan sorununa arabuluculuk yapmak için konsolide bölgesel çabalarda aktif bir rol oynamıştır. Son yıllarda ŞİÖ, Afgan meselesi bağlamında Bağımsız Devletler Topluluğu ve Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü ile iş birliği yaptı. Aynı zamanda örgüt üyesi ülkeler aktif olarak Afganistan'a insani yardım sağlamakla kalmayıp, ekonomisinin yeniden inşası ve pratik iş birliğini desteklemektedir. Zhang Ming'e göre, ŞİÖ, Afgan sorununun çözümüne yardımcı olmak ve Afganistan'ın güvenlik riskleri ve zorluklarıyla başa çıkma yeteneğini sürekli olarak geliştirmek için çaba gösterecek.

• 2023 Türkiye Cumhuriyeti'nin Geleceği İçin Belirleyici Bir Yıl Olacak

Rusya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakın ve Sovyet Sonrası Doğu Bölümü Başkanı Vladimir Avatkov, Türkiye ile ilgili 2023 yılına ilişkin beklentilerini "Mejdunarodnaya Jizn" dergisine değerlendirdi. "["2023 Türkiye Cumhuriyeti'nin Geleceği İçin Belirleyici Bir Yıl Olacak"](#) başlıklı yazıya göre, Türkiye'nin kendisini bir merkez ilan etmesi sadece enerjiyle

değil, aynı zamanda jeopolitikle de ilgilidir: “Türkiye Cumhuriyeti kendisini dünya siyasi süreçlerinin merkezinde görmek istiyor. Yeni çok merkezli dünya düzeninde güç merkezlerinden biri olma fırsatını seziyor.” Avatkov, tüm bunların arka plana karşı Türk diplomasisinin yenilendiğini ve şimdi “komşularla sıfır sorun” ilkesini yeni bir biçimde şekillendiğini ifade etti: “Mısır, İsrail ile ilişkilerin ısınmasının yanı sıra Suriye ile duruma çözüm arayışları aktif aşamaya gelmiştir.” Analiste göre, Türkiye’nin yapması gereken en zor seçim, yeni dünyaya Batı’dan uzaklaşarak çok merkezli bir dünya düzeninin merkezlerinden biri olarak girmektir: “Bu durum, özellikle bu yıl ABD’nin uyguladığı yaptırımlar zemininde ve Türkiye’de yaklaşan cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleriyle bağlantılı olarak artan baskı zemininde acı bir şekilde tezahür edecek. Türkiye řu seçimi yapmak zorundadır: Bir dizi sınavdan geçerek çok merkezli dünyanın yeni merkezi olmak ya da İngiliz ve ABD’nin Türkiye’yi kendi açılarından sakıncalı rejimlere karşı mücadelede kullanacakları geleneksel Anglo-Sakson siyasetine geri dönmek”. Avatkov, 2023 yılının Türkiye Cumhuriyeti’nin geleceği açısından belirleyici olacağını ifadelerine ekledi.